

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Eduskunta

Lausuntopyyntöne 9.4.2021

HE 43/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle la- eiksi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta anne- tun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työllisyyden edistämisen kuntakokei-
lusta annettua lakia, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia,
työttömyysturvalakia sekä työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteis-
palvelusta annettua lakia.

Asiakas voitaisiin esityksen mukaan siirtää työllisyyden edistämisen kuntako-
keilun aikana kokeilukunnan tai takaisin työ- ja elinkeinotoimiston asiak-
kaaksi asiakkaan kielellisten oikeuksien turvaamiseksi, asiakkaan kannalta
epätarkoituksenmukaisen asiakassuhteen välttämiseksi tai muusta perustel-
lusta syystä.

Työttömyysturvatehtäviä siirrettäisiin esityksen mukaan laajemmin työ- ja
elinkeinotoimistoilta kokeilualueiden kunnille. Keskeisimmät lisättävät tehtä-
vät liittyvät työnhaun voimassaoloon ja sen ratkaisemiseen, onko henkilö
työtön.

Esityksellä on tarkoitus selkeyttää muutoksenhakua harkinnanvaraista kulu-
korvausta koskevista päätöksistä. Viranomaisen harkintaan perustuvasta kor-
vauksen epäämisestä ei olisi oikeutta hakea muutosta ja päätöksen muilta
osin muutoksenhaku tapahtuisi sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulauta-
kuntaan ja vakuutusoikeuteen.

Lisäksi esityksen mukaan asiakastietojärjestelmien käyttöoikeuksia koskevaa
sääntelyä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetussa laissa ja työ-
listymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa kor-
jattaisiin.

Lait ovat pääosin tulossa voimaan 1.6.2021. Työttömyysturvatehtävien laa-
jempaa siirtoa kunnille koskevat säännökset tulisivat kuitenkin voimaan
vasta 2.10.2021.

Muutosehdotukset kokeilul alueen kunnan sekä kuntayhtymän virkamiehen monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisterin eli TYPPI-rekisterin käyttöoikeuteen

Kuntaliitto kiittää siitä, että työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (TYP) annettua lakia esitetään muutettavaksi siten, että jatkossa TYPPI-rekisterin käyttöoikeus voidaan jälleen myöntää myös työsuhteessa olevalle henkilölle, joka hoitaa monialaiseen työllisyyttä edistävään tehtävään liittyviä TYP-laissa säädettyjä tehtäviä. On hyvä, että samassa yhteydessä esitetään käyttöoikeuden myöntämistä samoihin laissa määriteltyihin tehtäviin myös kuntayhtymän palveluksessa oleville.

Työ- ja elinkeinotoimiston URA-asiakastietojärjestelmän käyttö

Esityksessä todetaan, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus voi myöntää kokeilul alueen kunnan tai kokeilul alueen kuntien perustaman tässä laissa tarkoitettuista tehtävistä vastaavan kuntayhtymän hakemuksesta sen henkilöstöön kuuluvalle virkamiehelle käyttöoikeuden asiakastietojärjestelmään. Käyttöoikeus voidaan myöntää, jos tässä laissa tarkoitettut tehtävät tai tässä laissa tarkoitettuihin palveluihin, tukiin tai asiakasprosesseihin liittyvät valvonta-, kehittämis-, seuranta-, tilastointi-, ennakointi- tai ohjaustehtävät muodostavat vähintään puolet käyttöoikeuden hakijan tehtäväkuvasta.

Kuntaliitto katsoo, että vaatimus siitä, jonka mukaan kokeilulaissa kunnille määriteltyjen tehtävien tulisi muodostaa vähintään puolet kokeilul alueen kunnan viranhaltijan tehtävistä, jotta hänelle voitaisiin myöntää käyttöoikeus asiakastietojärjestelmiin, on kohtuuton ja rajoittaa kunnan/kuntayhtymän mahdollisuuksia organisoida tehtävät tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Kohtuuton on myös vaade virkasuhteesta silloin, kun hakijan tehtäväkuva muodostuu kokeilulaissa mainituista palveluista, tuista tai asiakasprosesseihin liittyvistä valvonta-, kehittämis-, seuranta-, tilastointi-, ennakointi- tai ohjaustehtävistä eli niin sanotuista tukitehtävistä, joissa ei kuitenkaan edellytetä päätöksentekoa eikä harkintaa.

Tiedolla johtamisen työkalut

Tiedolla johtamisen rooli asiakaskeskeisen palvelukulttuurin rakentumisessa on keskeinen. Palvelujen kehittäminen, asiakkuuksien johtaminen, vaikuttavuuden ja hyvien asiakaskokemusten tuottaminen edellyttää myös niiden arvojen systemaattista mittaamista, seuranta- ja analysointia. Ollakseen laadukasta tulee datan olla hyödynnettävissä eli tarvitaan pääsy, saatavuus, ja lainmukaiset edellytykset käsitellä tietoa. Kunnat ovat kuntakokeilussa

saamassa tiedonsaantioikeuden henkilötietoihin asiakastietojärjestelmässä, mutta asiakastietojärjestelmässä ei itsessään ole sisään rakennettuja tiedolla johtamisen työkaluja.

Koska kokeilussa rekisterinpitäjyys on osoitettu KEHA-keskukselle, ei kunnilla ole kokeilulaissa määritellyistä tehtävistä huolimatta itse mahdollisuutta määrittää mihin tarkoituksiin ja millä keinoin kokeilun asiakastietoja käsitellään. Kuntaliitto esittää, että kokeilussa kuudelle suurimmalle kaupungille kokeilualueineen myönnetään kokeilun ajaksi oikeus yhteisrekisterinpitäjyyteen yhdessä nykyisen rekisterinpitäjän eli KEHA-keskuksen kanssa. Rekisterinpitäjyys yhdessä KEHA-keskuksen kanssa antaisi suurimmille kaupungeille mahdollisuuden aidosti jo kokeilla tulevan, pysyvämmän työllisyydenhoidon mallin keskeisen työkalun käyttöä palvelujen kehittämisen yhteydessä. Yhteisrekisterinpitäjien tulee lain mukaan keskenään yhteistyössä sopia jokaisen osapuolen vastuista yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen noudattamiseksi. Yhteisrekisterinpitäjyydessä kuusi suurinta kaupunkia ja KEHA-keskus yhdessä vastaisivat siitä, että henkilötietoja käsitellään tietosuoja-asetuksen ja muun soveltuvan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Yhteisrekisterinpitäjyydelle tarvittava lakisääteinen peruste syntyy kunnille siirtyvien kokeilulaissa määriteltyjen lakisääteisten tehtävien myötä, käytettävät järjestelmät noudattavat tietosuojaperiaatteita ja tarvittavat vaikutusarvioinnit tulee toteuttaa.

Asiakkuuden siirtäminen kokeilun aikana

Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, ettei hallituksen esityksiin sisältyneessä lakiehdotuksessa ollut riittävän täsmällisesti säädetty asiakkaan kielen merkityksestä kokeiluun kuulumisen kannalta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnitti huomiota siihen, ettei HE 87/2020 ja HE 114/2020 ehdotettu sääntely mahdollistanut asiakkuuden siirtämistä kotikunnasta toisen kokeilualueen asiakkaaksi tai takaisin työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaaksi.

Kuntaliitto toteaa, että on perusteltua siirtää asiakkuus asiakkaan kielellisten oikeuksien turvaamiseksi, asiakkaan kannalta epätarkoituksenmukaisen assosiaation välttämiseksi tai muusta perustellusta syystä ja, että siirtäminen ei vaaranna asiakkaan mahdollisuutta saada palvelutarpeensa mukaisia palveluja.

Asiakkaan oikeuksien näkökulmasta on huomioitava, että mahdolliset työllisyysuunnitelmaa korvaavat kuntayhteistyötä edellyttävät henkilöasiakkaan suunnitelmat tulee kuitenkin laatia asiakkaan kotikunnan kanssa.

Työttömyysturvatehtävien laajempi siirto

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kokeilualueiden kunnille työttömyysturvajärjestelmän toimeenpanoon liittyviä tehtäviä.

Ehdotetut lausuntotehtävät ovat työvoimapolitiittisia lausuntoja, joihin ei liity harkintaa tai joihin liittyy vain vähäistä harkintaa ja ne annetaan pääosin asiakaspalvelun yhteydessä. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksista annetun lain 15 §:n ja julkisen työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvun 5 §:n muuttamisesta lausuntopyynnön asian taustan ja valmistelun yhteydessä on todettu, että työ- ja elinkeinotoimistojen asiakastietojärjestelmän mukaan tällaisia työvoimapolitiittisia lausuntoja annettiin vuonna 2019 arviolta noin 1 820 000 lausuntoa. Se, kuinka paljon näistä lausunnoista siirtyy kokeilukunnille, ei ole esityksessä määritetty.

Näiden lausuntojen lisäksi esityksessä ehdotetaan, että kokeilukunnat tekisivät omien asiakkaiden osalta aktivointisuunnitelmatehtävään liittyvät keskeytyspäätökset. Näitä tehtäviä ei voi pitää lausuntoina, joihin ei liity harkintaa tai joihin liittyy vain vähäistä harkintaa.

Työttömyysturvatehtävien taloudellisissa vaikutuksissa on arvioitu, että työttömyysturvatehtävien siirtäminen työ- ja elinkeinotoimistolta kokeilualueiden kunnille toimintamenojen arvioidaan kasvavan noin 43 henkilötötyvuoden verran. Tämä vastaa yhteensä noin 2,5 miljoonaa euroa toimintamenoina. Esityksestä ei käynyt ilmi, miten tuohon henkilötötyvuosimäärään on päädytty. Työttömyysturvatehtävän laajempi siirto edellyttää, että työvoimapolitiittisen lausunnon antava yksikkö vastaa myös lausuntoon liittyvästä neuvonnasta, lausuntoa koskevasta muutoksenhausta johtuvista toimista sekä kantelun takia annettavista selvityksistä. Asiakaspalveluun liittyvää työtä ei tässä ole laskettu lainkaan. Kuntaliitto toteaa, että tämä lisää kokeilukuntien työmäärää, eikä kaikkia asiaan liittyviä toimia ole huomioitu resurssilaskelmia tehtäessä.

Esityksessä arvioitiin vaihtoehtoa, jossa jätetään 43 henkilötötyvuotta siirtämättä kuntakokeilukunnille. Siirtämättä jättäminen perusteltiin, että työttömyysturvatehtävät muodostavat 5-10 %:ia toimistojen virkailijoiden toimenkuvista ja että yhdenkin virkailijan siirto tarkoittaisi ylikompensaatiota niiden

108 kunnan osalta, joissa lisätyömäärätarve arvioidaan vähemmäksi kuin yhden henkilön työpanoksen suuruiseksi.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksista annetun lain 15 §:n ja julkisen työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvun 5 §:n muuttamisesta otetaan esille eduskunnan oikeusasiamiehen laillisuusvalvonta. Eduskunnan oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on ratkaistu useita kanteluita, jotka ovat koskeneet työvoimapoliittisen lausunnon antamisen viivästyistä. Useissa ratkaisuissa todettiin, että työvoimapoliittisen lausunnon antaminen on kestänyt yli säädetyn rajan. Tämän vuoksi työ tulee resursoida asianmukaisesti ja resurssit tulee jakaa myös työttömyysturvatehtävien osalta.

Kuntaliitto toteaa, että työttömyysturvatehtävien laajempi siirto kuntakokeilukunnille mahdollistaa sujuvan ja viivytyksettömän asiakaslähtöisen palvelun vain siinä tapauksessa, että kokeilukunnille siirretään myös työhön vaadittavat resurssit. Käytännössä kokeilualueelle on siirtynyt todella paljon määräaikaista ja aivan uutta henkilöstöä. Kunnat joutuvat ottamaan vastuuta tehtävistä kuvattua vahvemmin, sillä TE-toimistoista ei ole siirtynyt kuvatulla tavalla työttömyysturvan osaamista.

Kuntakokeilujen alkamisajankohdan lykkääntyminen, lukuisat lakimuutokset ja tehtävälisäykset sekä kuntakokeiluun kuuluvien asiakaskohderyhmien merkittävä työttömyyden kasvu edellyttävät resurssilaskelmien saattamista ajan tasalle. Kuntaliitto haluaa lopuksi kiinnittää huomiota siihen, että pohjoismaisen työvoimapalvelumallin rakentamiseen tarkoitettu lisämääräraha 70 miljoonaa euroa tulee jakaa kokeilukuntien kanssa oikeudenmukaisesti asiakaskohderyhmä huomioiden.

SUOMEN KUNTALIITTO

Erja Lindberg
Kehittämispäällikkö

Jari Lindström
Projektikoordinaattori

Liite

Kuntakokeilun tilannekatsaus